

PESTPROTOCOL

BERGER SCHOLENGEMEENSCHAP

INHOUDSOPGAVE

Vooraf		2
Pesten		
Wat is pesten?		3
Hoe wordt er gepest?		3
De gepeste leerling		4
De pester		4
De meelopers en de andere leerlingen		5
Het aanpakken van pesten		5
Het pestprotocol		
Uitgangspunten		6
De vijfsporenaanpak		6
Preventieve maatregelen		7
Het stappenplan na een melding van pesten		
Signalering		8
Mentor		8
Afdelingsleider		8
Pestproject		9
Schorsing		9
Schoolverwijdering		9
Bijlagen		
Bijlage I	Voorbeeld voor een pestcontract van de klas	10
Bijlage II	Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling	11
Bijlage III	Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest	12

Vooraf

Dit is het pestprotocol van de Berger Scholengemeenschap. Enerzijds bevat het richtlijnen hoe te handelen bij geconstateerd pestgedrag, anderzijds worden ook voorwaarden en activiteiten benoemd die pesten kunnen voorkomen. Wezenlijk is het kunnen herkennen en signaleren van ongewenst gedrag, bij voorkeur in een zo vroeg mogelijk stadium.

Het adequaat signaleren en melden van pestgedrag blijven voortdurende punten van aandacht. Pas daarna kan actie ondernomen worden en voorkomen we dat de gepeste leerling nog langer met zijn probleem alleen staat.

Dit protocol sluit aan bij het nationaal onderwijsprotocol tegen pesten en is erop gericht om alle werknemers van de school, de leerlingen en hun ouders op de hoogte te stellen van hetgeen de school doet en wil doen om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te scheppen.

Uit praktische overwegingen wordt gesproken over *de pester*, *de gepeste*, en *hij*, maar deze termen hebben betrekking op jongens én meisjes, op individuele leerlingen én op groepen.

Dit pestprotocol dient als ontwikkelstuk beschouwd te worden.

PESTEN

Wat is pesten?

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend gedrag.

Een klimaat waarin gepest wordt is een slechte leef- en leeromgeving voor iedereen. In een klas waarin een enkeling gepest wordt, kunnen uiteindelijk alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet daarom door alle direct en indirect betrokkenen serieus genomen worden.

Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om het waar te nemen en er vervolgens greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel en medeleerlingen vaak niet hoe ze ermee om moeten gaan. Toch hebben docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben de plicht en de taak het pesten tegen te gaan, bij voorkeur samen met de ouders en de leerlingen zelf.

Voor leerlingen moet ondubbelzinnig duidelijk zijn dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen binnen de school en dat zij om deze hulp kunnen vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen die leerlingen afgeven, interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen en nodig hebben.

Met name voor de mentoren ligt hier een belangrijke taak, die o.a. inhoudt dat ze (groeps)gesprekken voeren, aandacht hebben voor de sfeer binnen de klas en het functioneren van individuele leerlingen. De mentoren maken afspraken met de leerlingen en de gehele klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Hoe wordt er gepest?

Met woorden:	o.a. vernederen, belachelijk maken schelden dreigen met bijnamen aanspreken gemene briefjes, mailtjes, sms'jes, appjes schrijven
Lichamelijk:	o.a. trekken aan kleding, duwen en sjorren schoppen en slaan krabben en aan haren trekken wapens gebruiken
Achtervolgen:	o.a. opjagen en achterna lopen in de val laten lopen, klem zetten of klem rijden opsluiten
Uitsluiting:	o.a. doodzwijgen en negeren uitsluiten van feestjes uitsluiten bij schoolse taken, b.v. groepsopdrachten

Stelen en vernielen:	o.a. afpakken van kledingstukken, schooltas en -spullen kliederen op boeken, eigendommen banden lek prikken, fiets beschadigen, omgooien
Afpersing:	o.a. dwingen om geld of spullen af te geven het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan andere. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Ook spelen onveilige situaties een rol: kinderen worden pas gepest in situaties, waarin het mogelijk is om te pesten, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen.

Leerlingen die gepest worden, doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze kleden zich anders, bespelen een bijzonder instrument, doen een andere sport dan de gangbare, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet of wijken op welke manier dan ook af van de norm.

Een kind dat wordt gepest, praat hierover thuis niet altijd. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- ze schamen zich ervoor dat ze gepest worden, denken dat het hun eigen schuld is;
- ze zijn bang dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan verergert;
- het probleem wordt als hopeloos en onoplosbaar ingeschat;
- ze ervaren dat erover praten hetzelfde is als (verwerpelijk) klikken.

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren binnen hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk vaak niet, omdat ze hun populariteit als het ware afdwingen, vaak door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker, hetgeen ook klopt met de waarneming dat ze proberen zichzelf groter te maken ten koste van een ander, door een ander kleiner te maken, door te pesten.

Pesters krijgen makkelijk andere kinderen op hun hand, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig, ze ervaren de situatie als een vanzelfsprekend gevolg van het gedrag van het slachtoffer, die vraagt er als het ware om om gepest te worden.

Aan het vertonen van pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken ten grondslag liggen, zoals:

- een problematische thuissituatie;
- een gevoelde anonimiteit (ik besta niet binnen de groep, voel me verloren), die opgeheven wordt als de pester zichzelf belangrijker maakt door een ander te vernederen;
- het moeten spelen van een niet-passende rol;
- een voortdurende strijd om de macht in de klas;

- een niet-democratisch leefmilieu binnen de school: als een docent b.v. autoritair is en op een onprettige wijze laat blijken dat hij de baas is, dan kunnen dergelijke spanningen op een zondebok worden afgereageerd;
- een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een te hoog schoolniveau)
- een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid)
- bijzondere kindkenmerken

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet voor het slachtoffer opkomen of hulp inschakelen.

Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De vraag is op welke manier dat het beste kan en vooral ook hoe de school dat als team het beste kan aanpakken. Iedere situatie vraagt om een specifieke aanpak, maar daarbinnen worden vaak dezelfde stappen gezet.

HET PESTPROTOCOL

Het pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders waarin is vastgelegd dat pestgedrag op school niet geaccepteerd wordt en volgens een vooraf bepaalde handelwijze wordt aangepakt.

Uitgangspunten

Een pestprotocol zoals hierboven geformuleerd kan alleen dan een daadwerkelijke functie binnen de school hebben als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een ernstig probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: schoolleiding, docenten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt verklaard en ook als daadwerkelijk onacceptabel wordt ervaren.
3. Docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. Wanneer zich pestgedrag voordoet, dient de school te beschikken over een directe aanpak: het pestprotocol.
5. De school organiseert voorlichting en training voor het personeel.
6. De school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

De vijfsporenaanpak

De vijfsporenaanpak houdt in:

1. De algemene verantwoordelijkheid van de school
 - De school zorgt dat de schoolleiding, de mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
 - De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is.
2. Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt
 - Het probleem waarmee de leerling komt, wordt serieus genomen.
 - Er wordt uitgezocht en in kaart gebracht wat er precies is voorgevallen.
 - Er vindt overleg plaats over mogelijke oplossingen.
 - Er wordt hulp geboden aan de betreffende leerling.
3. Het bieden van steun aan de pester
 - Het confronteren van de jongere met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.
 - Er wordt getracht de achterliggende oorzaken boven tafel te krijgen.
 - De pester wordt gewezen op zijn gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in zijn gedrag.
 - Er wordt hulp geboden aan de betreffende leerling.
4. Het betrekken van de klas bij het probleem
 - De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin.

- Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en hetgeen de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie.
- De mentor ziet erop toe dat dit geen eenmalig gesprek is, maar komt hierop in de toekomst terug.

5. Het bieden van steun aan de ouders

- Ouders die zich zorgen maken over pesten worden door de school serieus genomen.
- De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- De school geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.
- De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. In hun waarneming is hun kind immers slachtoffer, het wordt gepest en dat gedrag moet gewoon stoppen. Dat klopt uiteraard, het pesten moet ook stoppen. Echter een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school, het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder binnen de klas en de school te voelen. En het moet soms leren om over het pesten te communiceren, immers kan de school alleen handelen als duidelijk is dat er sprake is van pesten. Aan voornoemde zaken kan gerichte begeleiding of training door externe hulpverleners bijdragen.

Preventieve maatregelen

1. Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemeen geldende afspraken en schoolregels in de klas. Hierbij komt ook pestgedrag aan de orde, waarbinnen onderling plagen en pesten wordt genoemd en van elkaar onderscheiden. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas het pestprotocol. Ondubbelzinnig wordt gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet wordt beschouwd als klikken, maar integendeel als het vragen om of bieden van hulp.
2. In de leerjaren 1 t/m 3 wordt in één of meerdere studielessen aandacht besteed aan pesten. De leerlingen geven aan dat zij de samen opgestelde afspraken onderschrijven. Zie Bijlage I voor een voorbeeld van een klassencontract.
3. Indien de mentor daartoe aanleiding ziet, besteedt hij naast bovengenoemde lessen extra aandacht aan pestgedrag. In een groepsgesprek worden de rollen van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.

HET STAPPENPLAN NA EEN MELDING VAN PESTEN

Signalering

Het signaleren van ongewenst gedrag is een onmisbare eerste stap: zonder signalering blijft pestgedrag onopgemerkt. Alle personeelsleden, onderwijzend en onderwijsondersteunend, hebben te allen tijde een signalerende verantwoordelijkheid net als het kind dat pestgedrag ervaart en ouders die dit thuis te weten komen. Wanneer pestgedrag wordt waargenomen of als er vermoedens zijn van pestgedrag, wordt er van alle betrokkenen verwacht dat zij snel en adequaat reageren en een melding doen bij de mentor met een verzoek om hulp en om overleg op te starten.

Mentor

1. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat de mentor eerst apart met de gepeste en later met de pester. Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage I en II. Vervolgens organiseert de mentor een gesprek tussen de betrokken leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen.
2. De mentor praat indien noodzakelijk met de klas. Dit kan belangrijk zijn in verband met de het herstellen van de groepssfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groepslid heeft.
3. Indien het probleem zich herhaalt of niet wordt opgelost, meldt de mentor dit aan de afdelingsleider. Hij draagt het dossier met daarin de gebeurtenissen en de gemaakte afspraken over aan de afdelingsleider.
4. De mentor verzorgt de verslaglegging van de ontwikkelingen in het leerlingvolgsysteem.

Afdelingsleider

1. Bij herhaling van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt, neemt de afdelingsleider de rol van de mentor over, eventueel ondersteund door de schoolorthopedagoog/ondersteuningscoördinator.
2. Hij heeft zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen betrokken leerlingen.
3. In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
 - confronteren (zie bijlage II);
 - mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen;
 - helderheid geven over het vervolgtraject (sancties) bij herhaling van pesten.
4. In het contact met de gepeste wordt gekeken of die sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
5. De afdelingsleider adviseert zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste. Eventueel wordt hulp op vrijwillige basis geboden door de schoolorthopedagoog en bij de school betrokken ketenpartners.
6. Hij stelt alle betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
7. Hij bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
8. Hij koppelt alle informatie weer terug naar de mentor.
9. Verslaglegging in overleg met of door de schoolorthopedagoog.

Pestproject

Wanneer de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, wordt hij ertoe verplicht om individueel een programma te volgen. Dit vindt plaats in de eigen tijd en dus niet tijdens schooltijd. Het doel van dit programma is reflectie en het gevoelig maken van de pester voor wat hij aanricht bij de gepeste leerling. Het gaat in principe om reflectie op eigen gedrag en het nemen van verantwoordelijkheid hiervoor en de schriftelijke vastlegging hiervan. De ouders van pester en gepeste worden van dit project op de hoogte gesteld, mogelijk worden externe hulpverleners hierbij ingeschakeld.

Schorsing

Wanneer ook het verplichte pestproject geen blijvende vruchten afwerpt, volgt een schorsing, te beginnen met één dag of twee dagen, daarna worden de schorsingen langer (zie schoolregels) en kunnen zij tot verwijdering van de school leiden.

Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil geen verantwoordelijkheid meer nemen voor het gedrag van de pester en stelt de veiligheid van de overige leerlingen voorop. Hierna rest de school niets anders dan schoolverwijdering van de pester.

BIJLAGE I

Voorbeeld van een pestcontract zoals dat in de klas tot stand kan komen

Contract “Veilig in school”

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school.

Daarom houd ik mij aan de volgende afspraken:

1. Ik accepteer de ander zoals hij is en ik discrimineer niet.
2. Ik scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen.
3. Ik blijf van de spullen van een ander af.
4. Als er ruzie is, speel ik niet voor eigen rechter.
5. Ik bedreig niemand, ook niet met woorden.
6. Ik neem geen wapens of drugs mee naar school.
7. Ik gebruik geen geweld.
8. Als iemand mij hindert, vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen.
9. Als dat niet helpt, vraag ik een docent/medewerker om hulp.

BIJLAGE II

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Vragen over feitelijkheden

- Klopt het dat je gepest wordt? (Het gaat om (h)erkenning van het probleem.)
- Door wie word je gepest? (Doorvragen: zijn er nog meer mensen die je pesten?)
- Waar, op welke plaatsen word je gepest? (Doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er leerlingen die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Gesprekken

Besprek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Besteed daarbij aandacht aan de volgende aspecten en probeer deze in kaart te brengen:

- ✓ Hoe communiceert de leerling met anderen?
- ✓ Welke lichaamstaal speelt een rol?
- ✓ Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- ✓ Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Ook al lost dit gesprek niet meteen de pestproblematiek op, het is belangrijk om voor bovenstaande punten informatie te verzamelen. Deze kan eventueel doorgegeven worden aan ouders en externe hulpverleners.

Achterliggende gedachten

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in het gedrag of gevoelsleven van deze kinderen dat pesters het gevoel geeft dat er ruimte en mogelijkheden zijn om juist deze leerlingen te pesten. Besteed aandacht aan het feit iemand een ander alleen maar kan kleineren als die ander zich klein láát maken.

BIJLAGE III

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Gespreksdoelen

Het doel van dit gesprek is drieledig:

1. de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan;
2. achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen;
3. het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt.

De confrontatie

- ✓ Confronteren is niet hetzelfde als kritiek geven. Confronteren is probleemgericht en betreft waarneembaar gedrag. Het gaat dus om het benoemen van gedrag, niet om de interpretatie ervan. Als we gaan interpreteren, wordt het gesprek zeer persoonsgericht en is er sprake van kritiek leveren.
- ✓ Confronteren is relatiegericht. Als volwassene ben je inhoudelijk heel duidelijk in hetgeen je wel en niet wilt, maar je probeert altijd de relatie met de pestende leerling in stand te houden. Zeg bijvoorbeeld wel "Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt." Maar zeg niet dat iemand gemeen is. Je benoemt het gedrag van de jongere, dat keur je af, met de jongere zelf wil je verder. Die wil je wijzen op onjuist gedrag, je wilt niet zeggen dat de pester een waardeloos mens is.
- ✓ Confronteren betekent ook specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als *altijd*, *nooit*, *vaak* en *meestal*.
- ✓ Confronteren is ook veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom van het gedrag: hoe komt het dat de pestende leerling dit gedrag nodig heeft? Wat levert het hem of haar op? Wat wordt er op een ander afgereageerd? Wat is de rol van de ouders hierin, van de vrienden, van de school?

Het is handig als dergelijke zaken in beeld kunnen komen en dan verwoord worden. Maak hierbij duidelijk dat het gedrag een gebrek aan inlevingsvermogen en empathie zichtbaar maakt. Wat is de leerling van plan hieraan te gaan doen?

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt. Als het pesten aanhoudt, zal een traject in werking worden gezet voor zowel het slachtoffer als ook de pester. Professionele hulpverlening zal daarbij worden ingeschakeld. In het uiterste geval start de school een schorsingstraject op om de pestende leerling te verwijderen.